

Hiðurstaða umræðuhóps um menningarmálXII punktar um hugmyndafræðilegan grundvöll kvennaframboðs

I.

Menning er það sem aðskilur manninn frá öðrum dýrum. Hugtakið menning notum við í andstæðri merkingu við hugtakið náttúra, menning er sköpuð af mönnum og bróuð af beim, og hún birtist í ýmsum formum og erfist frá kynslóð til kynslóðar. Það er talað um menningu einstakra bjóða (íslensk menning, grísk menning), heimshluta (evrópsk menning), samfélagshópa (bændamenning, alþýðumenning) og einnig er talað um hámenningu og lágmenningu. Hver menning hefur sín sérstöku einkenni.

II.

Hugtakið kvennamenning er tiltölulega ungt. Það kom fyrst fram í sambandi við kvennahreyfinguna nýju við fræðilega rannsókn á konum sem sérstökum samfélagshóp.

Það er ekkert dularfullt við þetta hugtak, það er vel skilgreinanlegt. Kvennamenning er ekkert eitt og óumbreytanlegt fyrirbæri. Hún er sögulegt fyrirbæri sem er breytilegt eftir tíma og aðstæðum. Kvennamenning skapast úr hinum ákveðnu lífsformum sem konur lifa við. Hugtakið nær yfir bæði andlega og verklega starfsemi. Bæði hugur og hönd.

III.

Með því að skilgreina og nota hugtakið kvennamenning hefur mikið áunnist í kvennabaráttunni. Það er farið að benda á hina jákvæðu þetti í lífi kvenna í stað þess að afneita kynferði og stöðu beirra og hafa ekkert annað til viðmiðunar en hlutverk og stöðu karla. Áður beindust rannsóknir svo til eingöngu að kúgun kvenna og eymd. Viðfangsefnið er að greina þessa menningu og síðan að benda konum á hið jákvæða í henni, það sem barf að varðveita og bróa áfram, ekki bara kvennanna vegna, heldur alls mannkynsins.

IV.

Hvað er bá kvennamenning?

Kvennamenning einkennist af því hlutverki kvenna frá fyrstu tíð að vernda líf og viðhalda því. Konur ganga með börnin, fæða þau og ala upp. Vinnustaður beirra hefur andstætt við karlmenn verið inni, á heimilunum eða í námunda við þau. Þar hafa konur alltaf

fengist við matvælaframleiðslu, fatagerð, lækningar, hjúkrun, ljósmóðurstörf, barnauppeldi, kennslu barna, þvotta og önnur þrif, lyfjagerð og aðhlynningu fólks, sjúks og aldraðs, andlega og líkamlega.

Þetta er hinn sérstaki reynsluheimur kvenna, grundvöllur menningar beirra og heimsmyndar.

V.

Kvennamenning er ósýnileg og einskis metin. Samt er það hún sem heldur körlunum og þjóðfélaginu gangandi. Þannig má segja að karlamenningin nærast á kvennamenningunni og geti ekki án hennar verið.

VI.

Hin ríkjandi menning er menning karla. Og ekki nóg með það, hún lætur sem hún sé eina menningin. Hægt og bítandi hefur hún gengið á kvennamenninguna og er á góðri leið með að útrýma henni. Þetta má m.a. sjá í notkun tungumálsins. Orðið maður sem í rauninni merkir bæði karl og kona fær í málnotkuninni merkinguna karlmaður. "Maður og kona". Jafnvel orðin bróðir og sonur sem eru kynbundin eiga að ná yfir allt (ekki systir og dóttir). "Frelsi, jafnrétti og bræðralag" voru kjörorð frönsku byltingarinnar, "Tungan geymir í tímans straumi/trú og vonir landsins sona" kvað þjóðskáldið. "Sjá roðann í austri, hann brýtur sér braut/ fram bræður það dagar nú senn" syngja jafnaðarmenn, og "Deyr fé, deyja frændur".

VII.

Þegar karlamenningin nærir konur sýnilegar, þá er það gjarnan til að hætta þar og hræða. Um það vitnar málnotkunin einnig. Sjálft orðið kona hefur ákveðnar skírskotunar, eins og sjá má í orðabókum og auglýsingum. "Öðruvísi kvennabók" hljóðar ein auglýsingin, og gefur þar með í skyn að þessi bók sé ólík því sem konur yfirleitt skrifa. Orðið kerling er annað dæmi. Það er dregið af orðinu karl með smökkunarendingu, það er sá sem ekki stenst kröfur karlmenskunnar. Sláandi dæmi er orðið kerlingabók, sem var notað upphaflega um hugmyndir kvenna varðandi lækningar og önnur ráð, og var síðar tekið upp í merkingunni vondar bókmenntir.

„móðurskipti“

VIII.

Við megum ekki láta þessa orðnotkun ríkjandi menningar kúga okkur. Við megum ekki skammast okkar fyrir að vera konur eða kerlingar. Þegar Líney Jóhannesdóttir gaf út sína fyrstu skáldsögu á sjötugsaldri og lét hana heita "Kerlingarslóðir", bá var hún að gera uppreisn gegn því viðhorfi sem metur reynsluheim kvenna einskis. Hún gerir kerlinguna að geranda í stað bolanda.

IX.

Verðmætamat karlamenningar og kvennamenningar er ólíkt. Í karlamenningu gildir það að sigra, í kvennamenningu það að vernda. Karlmenn bera ábyrgð á því sem ógnar mannkyninu í dag, en það er vígbúnaðarkapphlaup sem stefnir að geryðingu, eyðing náttúru og lífríkis, misskipting auðs í heiminum og það, hvernig við siglum hraðbyri inn í ómennska tækniveröld þar sem ekki er pláss fyrir frumbarfir mannsins, tilfinningar, samsömun við náttúruna, sköpun.

X.

Það er búið að taka frá konum bann grundvöll sem heimili og umhverfi þess var, án þess að þær hafi fengið neitt í staðinn. Þær lifa við sífellda togstreitu milli tveggja heima, inniheimsins sem þær hafa verið reknar frá og útiheimsins þar sem þær eru ekki teknar gildar. Umferðargatan er skipulögð og skólahúsið er reist hinum megin við hana, án þess að þær fái nokkru þar um ráðið. Konur hafa misst sjálfsmynd sína og það öryggi sem henni fylgdi. Það er varla tilviljun að þrisvar sinnum fleiri konur dvelja á geðsjúkrahúsum en karlar.

XI.

Þess misskilnings hefur gætt, að með hugtakinu kvennamenningu sé verið að upphefja hefðbundin störf kvenna og gera kúgun þeirra að eftirsóknarverðu ástandi.

Svo er ekki.

Markmiðið er að kvennamenningin verði sýnileg og metin til jafns við karlamenningu í stefnumótun. Að karlar viðurkenni og tileinki sér þessa menningu á sama hátt og konur tileinki sér það besta og lífvænlegasta úr karlamenningu.

XII.

"Vitneskjan um að til er sérstök kvennamenning er einn af mikilvægustu lífgjöfum **jafnréttisbaráttunnar** í dag. Hún hefur ekki aðeins styrkt sjálfsvitund kvenna, heldur einnig gert konum betur ljóst, af hverju þrátt fyrir alla lagabókstafi þær hafa átt svo erfitt uppdráttar í ríki karla. Það sem er þó mikilvægast er að konur geta nú í ljósi þessara rannsókna krafist að fullt tillit sé tekið til leikreglna þeirra og að saga þeirra og menning fái jafnan sess í þjóðarvitundinni og menning og saga sem notuð hefur verið af karlmönnum. Og síðast en ekki síst, að reynsla þeirra og þekking verði talin jafnmikilvæg við stjórn landsins og reynsla og þekking karlmanna." Þetta eru orð Ingu Dóru Björnsdóttur mannfræðings í grein sem hún skrifaði nýlega (Þjóðviljinn 26.-27. sept. 1981).

Sérhvert stefnuskráratriði kvennaframboðsins hlýtur að byggjast á reynsluheimi kvenna. Öll kvennaþólitík hlýtur að byggja hugmyndafræði sína á grundvelli kvennamenningar.

Í hópnum störfuðu: Guðrún Erla, Helga Ólafsdóttir, Hrefna Haraldsdóttir, Ragnhildur Richter, Sigurrós Erlingsdóttir, Svala Sigurleifsdóttir og Helga Kress sem var hópstjóri. Fundir voru þrír. Kristjana Gunnarsdóttir kom á einn fund, áður en hún hvarf af landi brott.